

УДК 303.64: 340.134 (476) + (477): 614.84: 630 * 2: 581.524.44

АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВСТВА РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ І УКРАЇНИ, ЩО РЕГЛАМЕНТУЄ ОХОРОНУ ЛІСІВ ВІД ПОЖЕЖ У ЗОНІ ВІДЧУЖЕННЯ

**В. В. Усеня, доктор сільськогосподарських наук,
професор, член-кореспондент НАН Білорусі
Інститут лісу НАН Білорусі, м. Гомель, Республіка Білорусь
E-mail: usenyaforinst@gmail.com**

С. В. Зібцев, доктор сільськогосподарських наук, професор

О. М. Сошенський, кандидат сільськогосподарських наук

В. А. Корень

Національний університет біоресурсів і природокористування України

**E-mails: sergiy.zibtsev@nubip.edu.ua; soshenskyi@nubip.edu.ua;
volodymyrkoren@gmail.com**

Анотація. Масові лісові та торф'яні пожежі протягом 2015 року, вздовж всього кордону між Україною та Білоруссю, зумовили формування багатокілометрового димового фронту, що мало негативний вплив на здоров'я населення регіону, в тому числі і Києва, безпеку на автомобільних і залізничних шляхах. Пошкодження вогнем лісових насаджень призвело до значних збитків лісовому господарству обох країн. Близько половини пожеж у Брестській області були транскордонними пожежами, які виникли в Україні. Важливою умовою підвищення ефективності та узгодженості дій лісопожежних служб обох країн є гармонізоване законодавство щодо охорони лісів від пожеж. Стаття присвячена аналізу нормативно-правової бази на якій побудована система охорони лісів від пожеж у Білорусі та Україні. Особливу увагу присвячено регулятивним актам, які визначають порядок попередження, виявлення та гасіння пожеж на прикордонних територіях, міжвідомчу та міждержавну взаємодію у випадку розвитку великих транскордонних пожеж. Постійна зміна законодавства і, як наслідок, наявність великої кількості регулятивних документів, які стосуються охорони лісів від пожеж, ускладнює оперативне реагування на пожежі. Наразі, у зв'язку із змінами клімату, охорона лісів від пожеж в Україні та Білорусі вимагає подальшого удосконалення, в першу чергу, нормативно-правова основа транскордонного співробітництва. Виходячи з перерахованого вище, в статті проведено аналіз нормативно-правових актів Республіки Білорусь і України, які регламентують охорону лісів від пожеж, в тому числі в українській і білоруській зонах відчуження Чорнобильської АЕС. Досліджено нормативно-правову базу транскордонного співробітництва Білорусі та України в питаннях попередження, виявлення і

ліквідації надзвичайних ситуацій та, зокрема, гасіння транскордонних лісових пожеж. Складено рекомендації щодо вдосконалення чинних юридичних національних і українсько-білоруських документів щодо охорони лісів від пожеж.

Ключові слова: законодавство з охорони лісів від пожеж, лісові пожежі, Україна, Республіка Білорусь, зона відчуження, транскордонні пожежі.

Актуальність. У результаті змін клімату лісові пожежі, ймовірно, стануть частішими й інтенсивнішими. Численні лісові пожежі, які сталися в Чорнобильській зоні відчуження, в тому числі катастрофічні в 1992 році (17 тис. га), в 2015 році (близько 15 тис. га) в українській частині і близько 10 тис. га в білоруській – вказують на недосконалість чинної системи охорони лісів від пожеж. Зміни клімату призводять до масового всихання лісів у результаті безпосереднього впливу посухи (2014–2015 року) або впливу шкідників і хвороб лісу, а також до збільшення кількості пожеж. Поточні масштаби всихання соснових лісів в Україні й Білорусі, а також кліматичні моделі, дозволяють прогнозувати загострення проблеми всихання сосняків, збільшення запасів горючих матеріалів і, як наслідок, збільшення площ пожеж. За таких умов, актуальним завданням є вивчення системи охорони лісів від пожеж, яка формується на підставі прийнятих і затверджених законів, нормативів, інструкцій тощо. Нині існує величезна кількість документів різних рівнів, які регламентують систему охорони лісів від пожеж як в Україні, так і в Білорусі, але великі лісові пожежі, які почастишали в останнє десятиліття, свідчать про наявність якихось «прогалин» у системі охорони лісів від пожеж. Тому, аналіз нормативно-правових актів республіки Білорусь і України, що регламентують охорону лісів від пожеж, в тому числі в зоні відчуження Чорнобильської АЕС є актуальним завданням, вирішення якого впливає на удосконалення системи охорони лісів від пожеж.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Системних аналітичних досліджень ефективності лісопожежного законодавства щодо попередження та гасіння лісових пожеж у зоні відчуження не проводилося. Окремі аспекти цієї проблеми щодо республіки Білорусь були висвітлені в роботах В. В. Усені [32,

33], а наукові дослідження щодо українських і транскордонних нормативно-правових актів наразі не проводилися. Це обумовлює актуальність цієї проблематики.

Мета дослідження – на підставі аналізу нормативно-правових актів республіки Білорусь і України, які регламентують охорону лісів від пожеж, в тому числі в зоні відчуження Чорнобильської АЕС, вивчити чинні системи охорони лісів від пожеж, зробити відповідні висновки, а також сформулювати рекомендації щодо нормативного вдосконалення чинних національних та спільних українсько-білоруських систем охорони лісів від пожеж.

Матеріали і методи дослідження. Для досягнення мети досліджень було проаналізовано нормативні документи обох країн, які регулюють основні аспекти попередження і гасіння пожеж у прикордонній зоні, радіаційно забруднених зонах, а також реагування на транскордонні пожежі. Під час дослідження застосовувалися методи аналізу та синтезу.

Результати дослідження та їх обговорення. Ліси Полісся України і Білорусі характеризуються високим класом пожежної небезпеки, оскільки панівною породою в них є сосна звичайна (*Pinus sylvestris* L.). Площа соснових лісів Республіки Білорусь становить 4 млн га (50 % від всієї покритої лісом площі країни), а України – 3 млн га (30 % від всієї покритої лісом площі країни) [2, 33]. Виходячи з цього, Україна і Білорусь мають подібні умови пожежної небезпеки в лісах. Крім того, обидві країни об'єднує той чинник, що вони є країнами-сусідами і велике значення для обох має чинна система охорони лісів від пожеж так, як за обставин, що склалися, можливі транскордонні пожежі, що підтверджено реальними фактами [32].

Охорона лісів від пожеж в Республіці Білорусь. Відповідно до Лісового кодексу Республіки Білорусь [13], єдину державну політику у сфері охорони лісів від пожеж визначає Президент, забезпечує її реалізацію Рада Міністрів, а здійснює Міністерство лісового господарства (у підпорядкуванні Міністерства лісового господарства знаходиться 85,6 % земель лісового фонду). Функції і завдання Міністерства лісового господарства закріплено в Лісовому кодексі

Республіки Білорусь і Положенні про Міністерство лісового господарства. На Міністерство лісового господарства покладено функції проведення державної політики щодо охорони лісів від пожеж, а також здійснення державного контролю в цій галузі за всіма юридичними особами, які займаються веденням лісового господарства.

Структурно система охорони лісів від пожеж адаптована до адміністративно-територіального поділу Республіки Білорусь. Сформовано республіканські, територіальні (обласні) і місцеві (районні) органи управління, для яких визначено повноваження, завдання та функції з управління лісовими пожежами.

Система охорони лісів від пожеж в Республіці Білорусь побудована на основі чинних нормативно-правових актів: Закон Республіки Білорусь «О пожарной безопасности» (введений в дію з 15.06.1993 р.); «Лесной Кодекс Республики Беларусь» (чинний з 2015 р.); Наказ Президента Республіки Білорусь від 7 травня 2014 р. «О некоторых мерах по совершенствованию деятельности в сфере лесного хозяйства»; «Правила пожарной безопасности в лесах Республики Беларусь» (чинний з 31.12.2016 р.); «Методические указания по проектированию противопожарных профилактических мероприятий в лесах СССР» (діють з 1977); «Правила противопожарного обустройства лесов Республики Беларусь (ТКП 193-2009)» (введений в дію з 01.11.2009 р.); Стандарт «Устойчивое лесопользование и лесопользование. Требования к мероприятиям по охране леса (СТБ 1582-2005)» (введений в дію з 01.06.2006 р.); Стандарт «Безопасность в чрезвычайных ситуациях. Мониторинг и прогнозирование лесных пожаров (СТБ 1408-2003)» (введений в дію з 13.03.2012 р.) [1, 3, 13, 31].

До наведеного вище переліку нормативних документів щодо охорони лісів від пожеж на території зони відчуження додаються: «Правила ведения лесного хозяйства на территориях, подвергшихся радиоактивному загрязнению в результате катастрофы на Чернобыльской АЭС» (введений в дію з 27.12.2016 р.); Закон Республіки Білорусь «О правовом режиме территорий, подвергшихся

радиоактивному загрязнению в результате катастрофы на Чернобыльской АЭС» (введений в дію з 07.12. 2012 р.) [3, 25].

Також варто відзначити чинні нормативно-правові акти, які регламентують радіаційну безпеку в питаннях пов'язаних із охороною лісів від пожеж: Санітарні норми і правила «Требования к радиационной безопасности» (чинні з 28.12.2012 р.); Постанова Міністерства з надзвичайних ситуацій Республіки Білорусь «Положение о контроле радиоактивного загрязнения» (чинна з 11.02.2016 р.); Постанова Головного державного санітарного лікаря Республіки Білорусь «Нормы радиационной безопасности (НРБ-2000)» (чинні від 25.01.2000 р.); Закон Республіки Білорусь «О радиационной безопасности населения» (чинний з 05.01.1998 р.) [21, 29].

Охорона лісового фонду від пожеж згідно з Лісовим кодексом Республіки Білорусь є обов'язком юридичних осіб, які ведуть лісове господарство. Організацію та ведення робіт із охорони лісів від пожеж на республіканському та територіальному рівнях здійснюють Міністерство лісового господарства Республіки Білорусь, його відповідні структурні підрозділи, а також юридичні особи, які ведуть лісове господарство. Протипожежне облаштування лісового фонду здійснюється на підставі лісопожежного районування території [33].

Моніторинг і прогнозування лісових пожеж здійснюється відповідно до стандарту Білорусі «Безопасность в чрезвычайных ситуациях». Положення стандарту обов'язкові до застосування для всіх міністерств, інших республіканських органів державного управління та інших організацій, підпорядкованих Уряду [1].

Наявна система виявлення лісових пожеж заснована на здійсненні візуальних спостережень з літальних апаратів (авіапатрулювання), пожежно-спостережних вишок і щогл, дистанційного відеоспостереження, наземного патрулювання працівниками державної лісової охорони і космічного моніторингу пожеж із використанням Білоруського космічного апарату дистанційного зондування Землі.

Правила пожежної безпеки в лісах Республіки Білорусь встановлюють вимоги пожежної безпеки в лісовому фонді і є обов'язковими для виконання всіма юридичними та фізичними особами, а також відповідно до Положення про пожежно-хімічні станції, регламентують оснащеність і функціонування основних підрозділів лісопожежних служб юридичних осіб, які ведуть лісове господарство – пожежно-хімічних станцій двох типів (ПХС першого типу і ПХС другого типу) і пунктів протипожежного інвентарю [26].

Відповідно до Закону Республіки Білорусь «О пожарной безопасности» гасіння пожеж на всій території і об'єктах Республіки Білорусь здійснюють органи і підрозділи з надзвичайних ситуацій, а також аварійно-рятувальні служби. Водночас, організація гасіння лісових пожеж покладається на республіканський орган державного управління – Міністерство лісового господарства Республіки Білорусь, його відповідні структурні підрозділи, а також юридичні особи, які ведуть лісове господарство, і місцеві виконавчі органи влади [3].

Юридичні особи, які ведуть лісове господарство, щорічно складають мобілізаційні плани залучення сил та засобів на території лісового фонду і порядок їх взаємодії під час гасіння лісових пожеж.

Державний облік лісових пожеж здійснюється Національним статистичним комітетом Республіки Білорусь відповідно до Закону Республіки Білорусь «О пожарной безопасности» [3]. Основою обліку пожеж у лісовому фонді є «Акт о пожаре в лесном фонде», форму якого наведено в СТБ «Устойчивое лесопользование и лесопользование. Требования к мероприятиям по охране леса» і складається після закінчення гасіння пожежі.

Охорона лісів від пожеж у зонах радіоактивного забруднення здійснюється на підставі національного лісового законодавства, законодавства про пожежну безпеку, радіаційну безпеку, про правовий режим територій, що зазнали радіоактивного забруднення в результаті катастрофи на Чорнобильській АЕС і чинних у лісогосподарській галузі країни технічних нормативно-правових актах із урахуванням Правил ведення лісового господарства в зонах радіоактивного

забруднення [25]. Всі протипожежні заходи на забрудненій радіонуклідами території, мають здійснювати з обов'язковим радіаційним контролем, відповідно до правил контролю радіоактивного забруднення в лісах і на об'єктах лісового господарства та доз зовнішнього опромінення учасників пожежегасіння.

В установі «Поліський державний радіаційно-екологічний заповідник» (ПДРЕЗ) (білоруська територія зони відчуження Чорнобильської АЕС) розроблено мобілізаційний план з попередження та ліквідації пожежі або іншої надзвичайної ситуації природного і техногенного характеру, забезпечення постійної готовності органів управління та сил до оперативних дій у разі виникнення надзвичайної ситуації (пожежі). Мобілізаційний план встановлює порядок взаємодії між підрозділами Гомельського обласного управління Міністерства з надзвичайних ситуацій, Гомельським прикордонним загonom, Адміністрацією зони відчуження і відселення, Державним спеціалізованим підприємством «Чорнобильський спецкомбінат» і установою «Поліський державний радіаційно-екологічний заповідник» (далі ПДРЕЗ).

Охорона лісів від пожеж в Україні. Загальна площа лісів України, становить – 9,6 млн га, з яких 30 % – соснові ліси [2]. Велика частина з них (73 %) підпорядковані підприємствам Державного агентства лісових ресурсів України (Держлісагентства). Ліси зони відчуження знаходяться в управлінні державного спеціалізованого підприємства «Північна Пуща» підвідомчого Державному агентству України з управління зоною відчуження. Безпосереднє здійснення заходів із охорони лісів від пожеж, їх гасіння та облік покладається на постійних лісокористувачів і власників лісів.

Питання охорони лісів від пожеж в цілому по Україні регулюються низкою законів і підзаконних нормативних актів: «Лісовий кодекс України» (введений в дію з 21.01.1994 р.); «Кодекс цивільного захисту України» (чинний від 02.10.2012 р.); Постанова КМУ «Положення про державну Лісову охорону» (введені в дію з 16.09.2009 р.); Постанова КМУ «Порядок класифікації надзвичайних ситуацій за їх рівнями» (введені в дію з 16.09.2009 р.); Наказ Держлісагентства «Правила пожежної безпеки в лісах України» (введені в дію з

27.12.2004 р.); Наказ Держлісагентства «Положення про лісові пожежні станції» (введені в дію з 16.09.2009 р.); Наказ Держлісагентства «Інструкція про порядок взаємодії підрозділів відомчої пожежної охорони Держкомлісгоспу України і пожежно-рятувальних підрозділів оперативно-рятувальної служби цивільного захисту МНС України під час гасіння лісових пожеж» (чинна з 12.03.2007 р.); Наказ МВС України «Статут дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів оперативно-рятувальної служби цивільного захисту» (введений в дію з 26.04.2018 р.); Наказ МВС України «Порядок організації та застосування авіаційних сил та засобів для гасіння лісових пожеж» (введений в дію з 13.04.2017 р.); Державний стандарт «Одяг спеціальний захисний. Загальні вимоги: ДСТУ EN 340-200» (чинний з 01.07.2003 р.); Державний стандарт «Система стандартів безпеки праці. Засоби індивідуального захисту. Загальні вимоги та класифікація: ДСТУ 7239:2011» (введені в дію з 14.03.2011 р.); Стандарт Державної служби надзвичайних ситуацій «Комплекти засобів індивідуального захисту рятувальників. Класифікація й загальні вимоги. СОУ МНС 75.2-00013528-005:2011» (чинний з 30.12.2011 р.) [10, 10, 11, 15, 17, 23, 29].

Вище представлений перелік нормативних актів, з огляду на умови зони відчуження, на території України доповнюють: Закон України «Про правовий режим території, яка зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» (чинний з 04.08.2016 р.); «Мобілізаційний план залучення сил та засобів для гасіння пожеж у лісових масивах, на перелогах і торфовищах ДСП «Північна Пуща» на 2016–2020 рр.»; Наказ Державного агентства з управління зоною відчуження «План реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру в зоні відчуження й зоні безумовного відселення» (чинний з 19.08.2016 р.); Наказ Державного агентства з управління зоною відчуження «Про створення та організацію роботи штабу з ліквідації надзвичайної ситуації в зоні відчуження» (чинний з 22.09.2011 р.) [8].

Також в Україні є низка чинних нормативно-правових актів і законів, що регламентують радіаційну безпеку в питаннях пов'язаних із охороною лісів від пожеж: Закон України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку»

(чинний з 04.10.2018 р.); Закон України «Про захист людини від впливу іонізуючого випромінювання» (чинний з 29.09.2013 р.); Гігієнічний норматив «Основні контрольні рівні, рівні звільнення та рівні дії радіаційного забруднення об'єктів зони відчуження і зони обов'язкового (безумовного) відселення» (чинний з 2001 р.); Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Основні санітарні правила забезпечення радіаційної безпеки України ОСПУ-2005» (чинні з 02.02.2005 р.); Постанова Головного державного санітарного лікаря України «Норми радіаційної безпеки України (НРБУ-97 / Д-2000)» (чинні з 12.07.2000 р.); Наказ Міністерства охорони здоров'я України та Державної служби надзвичайних ситуацій «Правила радіаційної безпеки при проведенні робіт в зоні відчуження і зоні безумовного (обов'язкового) відселення» (введені в дію з 04.04.2008 р.); Наказ Державного агентства з управління зоною відчуження «Положення про контроль індивідуальних доз опромінення персоналу в зоні відчуження і зоні обов'язкового (безумовного) відселення» (чинний з 11.09.2012 р.); Наказ Державної служби з надзвичайних ситуацій «Інструкція про організацію індивідуального дозиметричного контролю в органах управління та підрозділах МНС» (чинна з 21.02. 2007 р.) [9, 16, 19, 28, 67].

Обов'язки постійних лісокористувачів і власників лісів із забезпечення пожежної безпеки об'єктів на землях лісового фонду здійснюються відповідно до статті 20 Кодексу цивільного захисту України. Державне агентство лісових ресурсів України, як центральний орган виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері лісового господарства, відповідно до Статті 281 Лісового кодексу України, координує здійснення заходів із охорони лісів від пожеж [10, 15].

У системі Держлісагентства охорона лісів від пожеж організована за відомчим, територіальним принципом. На державному рівні проблему координує відділ охорони і захисту лісу Держлісагентства, на обласному рівні – обласні управління лісового та мисливського господарства, на рівні районів – державні лісові та лісомисливські підприємства.

Згідно з Правилами пожежної безпеки в лісах України, пожежну безпеку в лісі мають забезпечувати шляхом проведення планових профілактичних протипожежних заходів, оперативного виявлення і ліквідації лісових пожеж на землях лісового фонду [26].

Прогнозування пожежної небезпеки за умовами погоди на найближчу добу, здійснює Український гідрометеорологічний центр та його регіональні метеостанції (<http://meteo.gov.ua>), відповідно до Методичних вказівок по прогнозуванню пожежної небезпеки в лісах за умовами погоди, розробленої ще в 1975 р., яка базується на показнику Нестерова. В Україні така шкала була модифікована, зокрема, максимальний 5 клас починається з досягненням комплексного показника значення 5000.

Лісопожежне законодавство України вимагає від усіх лісокористувачів і власників лісових земель проводити повний комплекс заходів із пожежної профілактики, в тому числі організовувати раннє виявлення пожеж. В останні роки підходи до моніторингу та виявлення пожеж в Україні, які регламентувались Інструкцією про авіаційну охорону лісів, радикально змінилися в зв'язку з появою нових технологій і зниженням бюджетного фінансування лісового господарства. Наразі Українська державна база авіаційної охорони лісів, яка здійснювала весь комплекс авіаційної охорони лісів, ліквідована. Її функції формально виконує Державне підприємство «Лісовий Інноваційно-Аналітичний Центр». Фактично оренда літальних апаратів і патрулювання не проводиться, а фінансування авіаційної охорони лісів в бюджеті України не передбачалося в 2016 та 2017 роках. За цих умов лісгоспи почали інтенсивно впроваджувати системи відеоспостереження для раннього виявлення пожеж, якими на сьогоднішній день охоплена значна площа соснових лісів у Поліссі України.

Важливою частиною заходів щодо попередження пожеж є протипожежне облаштування території, яке проводиться найчастіше Українським проектним лісовим інститутом («УкрДіпроліс»). На сьогоднішній день розроблено тільки проект методичних рекомендацій щодо проведення протипожежного

облаштування лісів України, який не затверджений Держлісагентством («Методичні рекомендації з проектування комплексу протипожежних заходів на землях лісогосподарського призначення»).

Внаслідок того, що провідні наукові та проектні організації у сфері охорони лісів від пожеж після здобуття незалежності залишилися за межами України, в країні не було розроблено та впроваджено низку важливих документів і методичних рекомендацій, спрямованих на запобігання великих пожеж. Зокрема, не було розроблено лісопожежне районування території на підставі аналізу горимості, частоти виникнення великих пожеж та пожежних максимумів. Це районування визначає набір та інтенсивність довготривалих протипожежних заходів щодо зниження ризиків пожеж.

Згідно з українським законодавством, проведення комплексу необхідних заходів із протипожежної профілактики в лісах є обов'язком постійних і тимчасових лісокористувачів та власників лісових земель [15]. Сюди входить узгодження з місцевими органами влади заходів регіонального та місцевого рівня, зокрема обмеження доступу до лісів під час надзвичайної пожежної небезпеки, система виявлення пожеж, заходи щодо протипожежної пропаганди та облаштуванню місць відпочинку, система протипожежних розривів, система пожежних водойм, підтримка доріг протипожежного призначення та інші заходи.

Частину заходів із підготовки до пожеженебезпечного сезону здійснюють і протипожежні підрозділи Державної служби України з надзвичайних ситуацій. Щорічно в період до 1 квітня розробляється План протидії пожежам у природних екосистемах, який включає опис типів екосистем у головних районах оперативного реагування, їх пожежну небезпеку, розташування протипожежних підрозділів в районах і схеми можливих місць виникнення великих пожеж. Лісгоспи щорічно розробляють мобілізаційні плани, де наводиться перелік технічних засобів, які можуть бути залучені до гасіння пожеж та їх розміщення, а також контактні дані керівників підприємств для узгодження дій.

Гасіння пожеж покладено на протипожежні підрозділи лісгоспів. Якщо пожежа розвивається, її не вдається локалізувати силами лісової охорони, і вона набуває масштабів надзвичайної ситуації, до гасіння підключаються сили і засоби ДСНС, яка визначає рівень надзвичайної ситуації. Найбільшою проблемою, яка виникає під час гасіння великих пожеж, є порядок взаємодії підрозділів лісової охорони та рятувальних підрозділів ДСНС. Загальні вимоги до цієї взаємодії наведено в спеціальній інструкції «Інструкція про порядок взаємодії...», затвердженої в 2007 році. Однак низка великих пожеж, в тому числі і транскордонних в 2015–2016 роках, показала, що цей документ потребує серйозного доопрацювання. Зокрема, в 2015 році в українській частині зони відчуження двома великими пожежами пройдено близько 14,8 тис. га, а в білоруській – до 10 тис. га. Згідно із заявою заступника міністра лісового господарства Республіки Білорусь 57 % випадків пожеж у 2015 році були транскордонними, тобто горіння перейшло з території України на територію Білорусі.

Найбільшою складністю в організації охорони лісів від пожеж в Україні є організація цієї роботи на забруднених радіонуклідами територіях, в першу чергу в зоні відчуження. Необхідно констатувати, що незважаючи на значну кількість пожеж, в тому числі великих пожеж в 1992, 2003, 2007, 2009, 2015, 2016 роках, спеціального законодавства, правил або інструкцій із гасіння лісових пожеж на забруднених радіонуклідами територіях розроблено не було. Водночас було розроблено низку нормативних документів, які регулюють окремі сторони охорони лісів від пожеж, зокрема питання радіаційної безпеки. Основними нормативними документами, що регламентують всю діяльність на забруднених територіях, в тому числі в зоні відчуження, є Закон України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» та «Концепція реалізації державної політики в сфері діяльності в окремих зонах радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи».

Загальним недоліком всіх наявних нині документів є дуже загальний підхід, загальна інформація, яка може дати тільки узагальнену картину, але в той же час марна для прийняття оперативних рішень. Зокрема, в Правилах пожежної безпеки в лісах України зазначено, що гасіння пожеж проводиться спеціально навченими підрозділами ДСНС, але на практиці це не зовсім так. Гасіння всіх лісових пожеж здійснюється лісовою охороною, а в разі лісових пожеж рівня надзвичайної ситуації до них приєднуються сили ДСНС, але фактичне керівництво гасінням залишається за лісовою охороною. Перелік водойм не дає результатів без ув'язки з дорогами, якими вода може бути доставлена, і часом доставки води. Для наявності оперативних даних доступності води в тому чи іншому районі необхідно створення комп'ютерної системи підтримки прийняття рішень, яка наразі відсутня.

Відповідно до «Плану реагування на надзвичайні ситуації ... », за площі верхової пожежі 1–5 га і низової від 50–100 га пожежа класифікується як надзвичайна ситуація місцевого рівня (залучаються сили і засоби, які базуються в зоні відчуження), за площі верхової пожежі 5–25 га і низової від 100–500 га пожежа класифікується як надзвичайна ситуація регіонального рівня (додаються сили і засоби ДСНС України в Київській області), за площі верхової пожежі більш 25 га і низової понад 500 га пожежа класифікується як надзвичайна ситуація загальнодержавного рівня (до вищеперелічених сил і засобів залучаються додаткові державні кошти).

Транскордонне співробітництво. Наразі існує тільки три документа, які стосуються транскордонного співробітництва Білорусі та України в питаннях ліквідації надзвичайних ситуацій та, зокрема, гасіння транскордонних лісових пожеж: 1) «План взаємодії підрозділів ДСП «Північна Пуща» і ДПНДУ «Поліський державний радіаційно-екологічний заповідник» Республіки Білорусь під час гасіння лісових пожеж і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій у прикордонній смузі на прилеглих територіях на 2016 р.»; 2) «План взаємодії установи «Гомельське обласне управління Міністерства з надзвичайних ситуацій Республіки Білорусь» і Головного управління ДСНС України в Київській області

в сфері попередження і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій транскордонного масштабу» (чинний з 2016 р.); 3) «Угода між Урядом Республіки Білорусь і Кабінетом Міністрів України про співробітництво в галузі попередження надзвичайних ситуацій та ліквідації їх наслідків», яка була ратифікована обома країнами в 2002 р. [20]. Недоліком двох перших документів є те, що вони посилаються на застарілий і не чинний Закон України «Кодекс цивільного захисту», а також те, що в обох документах дії протипожежних служб підприємств описані в дуже загальному вигляді.

Зазначена вище «Угода між Урядом...» враховує можливість транскордонного впливу в надзвичайних ситуаціях, в тому числі лісових пожежах, що вимагають здійснення узгоджених дій обох держав. Передбачається взаємодія служб Міністерства з надзвичайних ситуацій Республіки Білорусь і Державної служби із надзвичайних ситуацій України: у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи під час прогнозування; оцінювання наслідків надзвичайних ситуацій, здійснення заходів щодо їх попередження; надання взаємної допомоги під час ліквідації надзвичайних лісопожежних ситуацій; надання взаємної допомоги в оснащенні груп із надання допомоги технікою та спорядженням. В Угоді регламентовані умови надання допомоги і її види, умови перетинання державного кордону групами з надання допомоги і режим їхнього перебування на території обох держав, порядок ввезення і вивезення оснащення і матеріалів для надання допомоги в ліквідації надзвичайних ситуацій, використання повітряних суден, відшкодування витрат і збитків, використання інформації та вирішення спорів.

У рамках цієї «Угоди ...» було розроблено та ратифіковано в 2013 році, в Республіці Білорусь «Угода з профілактики та гасіння природних пожеж на прикордонних територіях держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав» з метою надання взаємодопомоги та обміну досвідом у боротьбі з природними пожежами (лісові, степові, торф'яні та незаконне випалювання сухої рослинності) і взаємодії щодо їх профілактики та гасіння. В Угоді встановлено на території кожної держави зони спільної охорони територій від

природних пожеж, в яку увійде смуга завширшки 10 кілометрів від лінії державного кордону між суміжними державами. Уповноважені (компетентні) органи держав здійснюють комплекс заходів щодо спільної охорони від природних пожеж прикордонної зони: створюють спеціалізовані диспетчерські служби; забезпечують контроль за профілактикою природних пожеж, погоджують і реалізують заходи щодо запобігання і ліквідації природних пожеж у прикордонній зоні; вживають заходів щодо організації гасіння природних пожеж на територіях держав, в тому числі у прикордонній зоні, з метою запобігання їх поширенню на територію іншої держави; організовують навчальні курси для працівників щодо запобігання і ліквідації природних пожеж; організовують і проводять міждержавні навчання із взаємодії у разі виникнення транскордонних пожеж; проводять роз'яснювальну роботу з населенням прикордонної зони з питань пожежної безпеки; на території прикордонної зони постійній проводять заходи щодо протипожежного облаштування природних територій, включаючи створення мінералізованих смуг, протипожежних розривів і догляд за ними; організують протягом пожежонебезпечного сезону моніторинг стану прикордонної зони наземними, авіаційними і космічними засобами та обмінюються отриманими даними через пункти зв'язку; обмінюються необхідною інформацією. В угоді регламентовані й інші питання в разі виникнення природної пожежі на території своєї держави і наявності небезпеки поширення природної пожежі на територію суміжної держави. На території прикордонної зони на постійній основі проводять заходи щодо протипожежного облаштування природних територій, включаючи створення мінералізованих смуг, протипожежних розривів і догляд за ними; організують протягом пожежонебезпечного сезону моніторинг стану прикордонної зони наземними, авіаційними і космічними засобами та обмінюються отриманими даними через пункти зв'язку; обмінюються необхідною інформацією. В угоді регламентовані і інші питання в разі виникнення природного пожежі та наявності небезпеки поширення пожежі на територію суміжної держави. Наразі українською стороною ця угода не підписана. У примітці Угоди викладено заяву

Прем'єр-міністра України М. Азарова, в якій зазначено, що Україна не є учасницею Угоди про співробітництво в сфері лісопромислового комплексу та лісового господарства від 11 вересня 1998 року, і Концепції міжрегіонального та прикордонного співробітництва держав – учасниць Співдружності Незалежних Держав.

Висновки і рекомендації. Відсутність спільно адаптованої термінології, яка повинна використовуватися під час спільних операцій із гасіння пожеж і керівництва, де описано порядок спільних дій, зумовлює низьку ефективність виконання операцій з ліквідації лісових пожеж. Також, до негативних факторів слід віднести відсутність чітко визначеної межі транскордонної зони.

Недосконале законодавство, яке не дозволяє добре організувати гасіння пожеж на території української частини зони відчуження, відіграє негативну роль в організації більш складної транскордонної взаємодії під час гасіння пожежі, яка наближається до державного кордону або її перетинає. Гасіння транскордонних пожеж є більш складним внаслідок участі додаткового відомства – Держприкордонслужби України та необхідності координації гасіння з лісовою охороною Поліського державного радіоекологічного заповідника і силами білоруського МНС. Це потребує вдосконалення наявного законодавства в частині транскордонного співробітництва, а також розробки окремого керівництва із взаємодії пожежних служб Білорусі та України в разі виникнення пожежі у транскордонній зоні.

Відсутність в Україні нормативів лісопожежного районування, зумовлюють ситуацію, коли лісгоспи самі визначають протяжність і місце розташування протипожежних розривів та проведення інших профілактичних заходів.

Рекомендації:

1. Лісопожежне районування території України має бути розроблено найближчим часом з урахуванням змін клімату і радіоактивного забруднення.

2. У рамках чинної Угоди між Урядом Республіки Білорусь і Кабінетом Міністрів України про співробітництво в галузі попередження надзвичайних ситуацій та ліквідації їх наслідків від 7 липня 2000 року необхідно підписання

міждержавної Угоди щодо профілактики та гасіння природних пожеж на прикордонних територіях України та Республіки Білорусь, що регламентує співробітництво у сфері надання взаємодопомоги та обміну досвідом щодо боротьби з природними пожежами та взаємодії з профілактики та гасіння пожеж, в тому числі на прикордонних територіях у 10-ти кілометровій зоні від державного кордону.

3. У національних технічних нормативно-правових актах Республіки Білорусь і України в галузі охорони лісів від пожеж, в частині протипожежного облаштування лісового фонду прикордонних територій, необхідно регламентувати кількісні показники багаторівневої системи оперативного виявлення пожеж, що забезпечує замкнутість контурів спостереження в лісовому фонді прикордонних територій. У цих нормативних документах також необхідно регламентувати, що виявлення пожеж повинно здійснюватися методами дистанційного відеоспостереження і авіапатрулювання, що забезпечують замкнутість контурів спостереження на прикордонних лісових територіях зони відчуження ЧАЕС.

У національних технічних нормативно-правових актах Республіки Білорусь і України необхідна також регламентація кількісних показників заходів із протипожежного облаштування прикордонних лісових територій зони відчуження ЧАЕС (протипожежних розривів і бар'єрів, захисних мінералізованих смуг, пожежостійкість галявин, мережі лісових доріг, в тому числі протипожежного призначення; мережі пожежних водойм).

4. У національних технічних нормативно-правових актах Республіки Білорусь, в області управління пожежами необхідно збільшити мінімальний перелік і кількість засобів пожежегасіння основних підрозділів лісопожежних служб юридичних осіб, які ведуть лісове господарство – пожежно-хімічних станцій першого і другого типу, розташованих на прикордонних лісових територіях зони відчуження ЧАЕС, в тому числі вискоєфективних технічних і хімічних засобів, що забезпечують оперативну локалізацію лісових пожеж і радіаційну безпеку учасників пожежегасіння.

5. Необхідна розробка і затвердження на міжрегіональному рівні загальної системи радіозв'язку посадових осіб у Республіці Білорусь та Україні, що відповідають за попередження та координацію гасіння пожеж у прикордонній зоні.

6. Необхідна розробка і впровадження взаємно затвердженої білорусько-української термінології із попередження і ліквідації пожеж, керівництва щодо спільних дій під час гасіння транскордонних пожеж. Обидва документи повинні бути офіційно затверджені і використовуватися під час навчання і приймання на роботу персоналу, який відповідає за гасіння пожеж у транскордонній зоні.

7. У розробці спільних програм із захисту територій від надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру необхідно врахувати: розробку спільного мобілізаційного плану із гасіння пожеж і ліквідацію НС техногенного і природного характеру в прикордонній зоні (порядок інформування, сили і засоби які залучаються для ліквідації НС, створення спільного оперативного штабу, його цілі і завдання, дії, порядок перетину кордону); обмін гідрометеорологічною і радіаційно-екологічною інформацією; проведення спільних тренувань підрозділів лісгоспів, МНС та ДСНС областей Білорусі та України на кордоні держав (в прикордонній території); удосконалення підготовки фахівців із гасіння пожеж і ліквідації НС техногенного та природного характеру; підготовка керівників гасіння пожеж та ліквідації НС різної кваліфікації залежно від масштабу НС.

Список використаних джерел

1. Безопасность в чрезвычайных ситуациях. Мониторинг и прогнозирование лесных пожаров (СТБ 1408-2003) [Электронный ресурс]. – 2012. – Режим доступа к ресурсу: http://gost-snip.su/document/stb_1408_2003_bezopasnost_v_chrezvichaynih_situatsiyah_monitoring_i_pr.

2. Довідник з лісового фонду України: за матеріалами державного обліку лісів станом на 01.01.2011 р. – Ірпінь: ВО "Укрдержліспроект", 2012. – 130 с.

3. Закон Республики Беларусь «О пожарной безопасности» [Электронный ресурс]. – 1993. – Режим доступа к ресурсу: http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=1927.

4. Закон Республики Беларусь «О правовом режиме территорий, подвергшихся радиоактивному загрязнению в результате катастрофы на Чернобыльской АЭС» [Электронный ресурс]. – 2012. – Режим доступа к ресурсу: http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=52150.

5. Закон Республики Беларусь «О радиационной безопасности населения» [Электронный ресурс]. – 1998. – Режим доступа к ресурсу: http://kodeksy-by.com/zakon_rb_o_radiatsionnoj_bezopasnosti_naseleniya.htm.

6. Закон України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» [Електронний ресурс]. – 1995. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/39/95-%D0%B2%D1%80>.

7. Закон України «Про захист людини від впливу іонізуючого випромінювання» [Електронний ресурс]. – 1998. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/15/98-%D0%B2%D1%80>.

8. Закон України «Про правовий режим території, яка зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» [Електронний ресурс]. – 1991. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/791%D0%B0-12>.

9. Інструкція про організацію індивідуального дозиметричного контролю в органах управління та підрозділах МНС [Електронний ресурс]. – 2007. – Режим доступу до ресурсу: <http://consultant.parus.ua/?doc=03W4RF6A6D>.

10. Інструкція про порядок взаємодії підрозділів відомчої пожежної охорони Держкомлісгоспу України і пожежно-рятувальних підрозділів оперативно-рятувальної служби цивільного захисту МНС України під час гасіння лісових пожеж. [Електронний ресурс]. – 2007. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0271-07>.

11. Кодекс цивільного захисту України [Електронний ресурс]. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>.

12. Комплекти засобів індивідуального захисту рятувальників. Класифікація й загальні вимоги. СОУ МНС 75.2-00013528-005:2011 [Електронний ресурс]. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: https://www.dsns.gov.ua/files/2012/3/19/01_03_12.pdf.

13. Концепція реалізації державної політики у сфері розвитку діяльності в окремих зонах радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи [Електронний ресурс]. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/535-2012-%D1%80>.

14. Лесной Кодекс Республики Беларусь [Электронный ресурс] // Совет Республики Беларусь. – 2015. – Режим доступа к ресурсу: <http://kodeksy.by/lesnoy-kodeks>.

15. Лісовий кодекс України [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 1994. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3852-12>.

16. Методичні рекомендації щодо забезпечення радіаційного захисту особового складу підрозділів оперативно-рятувальної служби цивільного захисту під час гасіння пожеж у зоні відчуження Чорнобильської АЕС (проект) [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: http://undicz.dsns.gov.ua/files/2016/12/8/Rekomendacii_ZV_1.pdf.

17. Норми радіаційної безпеки України (НРБУ-97) [Електронний ресурс]. – 1998. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0116488-00>.

18. Одяг спеціальний захисний. Загальні вимоги: ДСТУ EN 340-2001 [Електронний ресурс]. – 2003. – Режим доступу до ресурсу: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=70152.

19. Основні санітарні правила забезпечення радіаційної безпеки України (ОСПУ-2005) [Електронний ресурс]. – 2005. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0552-05>.

20. План взаємодіяння учреждения «Гомельское областное управление Министерства по чрезвычайным ситуациям Республики Беларусь» и Главного управления ГСЧС Украины в Киевской области в сфере предупреждения и ликвидации последствий чрезвычайных ситуаций трансграничного масштаба, 2016. – 22 с.

21. Положение о контроле радиоактивного загрязнения. Постановление Министерства по чрезвычайным ситуациям Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – 2016. – Режим доступа к ресурсу: http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=85648.

22. Положення про державну лісову охорону [Електронний ресурс]. – 2009. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/976-2009-%D0%BF>.

23. Положення про лісові пожежні станції [Електронний ресурс]. – 2005. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0047-06>.

24. Порядок класифікації надзвичайних ситуацій за їх рівнями [Електронний ресурс]. – 2004. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/368-2004-%D0%BF>.

25. Правила ведения лесного хозяйства на территориях, подвергшихся радиоактивному загрязнению в результате катастрофы на Чернобыльской АЭС [Электронный ресурс]. – 2016. – Режим доступа к ресурсу: http://pravo.by/upload/docs/op/W21731754_1486414800.pdf.

26. Правила пожарной безопасности в лесах Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – 2016. – Режим доступа к ресурсу: http://www.pravo.by/upload/docs/op/W21631562p_1486155600.pdf.

27. Правила пожежної безпеки в лісах України [Електронний ресурс]. – 2004. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0328-05>.

28. Правила радіаційної безпеки при проведенні робіт у зоні відчуження і зоні безумовного (обов'язкового) відселення [Електронний ресурс]. – 2008. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ru/z0754-08>.

29. Санитарные нормы и правила «Требования к радиационной безопасности» [Электронный ресурс]. – 2012. – Режим доступа к ресурсу: <http://pravo.newsby.org/belarus/postanov1/pst167/index.htm>.

30. Статут дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів оперативно-рятувальної служби цивільного захисту [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0801-18>.

31. Указ Президента Республики Беларусь от 7 мая 2014 г. «О некоторых мерах по совершенствованию деятельности в сфере лесного хозяйства» [Электронный ресурс]. – 2007. – Режим доступа к ресурсу: <http://www.pravo.by/document/?guid=3961&p0=P30700214>.

32. Усеня В. В. Лесные пожары, последствия и борьба с ними / В. В. Усеня. – Гомель: Институт леса НАН Беларуси, 2002. – 206 с.

33. Усеня В. В. Состояние и пути совершенствования охраны лесов от пожаров в Республике Беларусь / В. В. Усеня // Труды Санкт-Петербургского научно-исследовательского института лесного хозяйства. – 2013. – №2. – С. 68–72.

References

1. Safety in emergency situations. Monitoring and forecasting of forest fires (STB 1408-2003). Available at: http://gost-snip.su/document/stb_1408_2003_bezopasnost_v_chrezvichaynih_situatsiyah_monitoring_i_pr [in Russian].

2. Reference book of the forest fund of Ukraine: on the materials of state registration of forests as of 01.01.2011 [Dovidnyk z lisovoho fondu Ukrayiny: za materialamy derzhavnoho obliku lisiv stanom na 01.01.2011 r.] (2012). Irpin: "Ukrderzhlisproekt", 130. [in Ukrainian].

3. The Law of the Republic of Belarus "On Fire Safety". Available at: http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=1927 [in Russian].

4. The Law of the Republic of Belarus "On the legal regime of the territories subjected to radioactive contamination as a result of the Chernobyl nuclear disaster". Available at: http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=52150 [in Russian].

5. The Law of the Republic of Belarus "On radiation safety of the population". Available at: http://kodeksy-by.com/zakon_rb_o_radiatsionnoj_bezopasnosti_naseleniya.htm [in Russian].

6. The Law of Ukraine "On the Use of Nuclear Energy and Radiation Safety" Available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/39/95-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].

7. The Law of Ukraine "On Protection of Human Rights from the Influence of Ionizing Radiation". Available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/15/98-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].

8. The Law of Ukraine "On the legal regime of the territory that was exposed to radioactive contamination as a result of the Chernobyl disaster". Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/791%D0%B0-12> [in Ukrainian].

9. Instruction on the organization of individual dosimetric control in the administrative bodies and units of the Ministry of Emergencies. Available at: <http://consultant.parus.ua/?doc=03W4RF6A6D> [in Ukrainian].

10. Instruction on the procedure of interaction between the State Forestry Committee of Ukraine and the State Emergency Service of Ukraine during forest fires. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0271-07> [in Ukrainian].

11. The Code of Civil Protection of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17> [in Ukrainian].

12. Kits of personal protective equipment for rescuers. Classification and general requirements. SOU MNS 75.2-00013528-005:2011. Available at: https://www.dsns.gov.ua/files/2012/3/19/01_03_12.pdf [in Ukrainian].

13. Concept of realization of the state policy in the area of activity development in separate zones of radioactive contamination as a result of the Chernobyl disaster. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/535-2012-%D1%80> [in Ukrainian].

14. Forest Code of the Republic of Belarus. Available at: <http://kodeksy.by/lesnoy-kodeks> [in Russian].

15. Forest Code of Ukraine. Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3852-12> [in Ukrainian].

16. Methodological recommendations for provision of radiation protection of personnel of units of the operational-rescue service of civil protection during extinguishing of fires in the area of exclusion of the Chernobyl Nuclear Power Plant (project). Available at: http://undicz.dsns.gov.ua/files/2016/12/8/Rekomendacii_ZV_1.pdf [in Ukrainian].

17. Norms of radiation safety of Ukraine (NRBU-97). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0116488-00> [in Ukrainian].

18. Special protective clothing. General requirements: DSTU EN 340-2001. Available at: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=70152 [in Ukrainian].

19. Basic sanitary rules of radiation safety of Ukraine (OSPU-2005). Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0552-05> [in Ukrainian].

20. The plan of interaction between the institution “Gomel Regional Department of the Ministry of Emergency Situations of the Republic of Belarus” and the General Directorate of the State Emergencies Service of Ukraine in the Kiev region in the field of prevention and liquidation of emergency situations of a transboundary scale [Plan vzaimodeystviya uchrezhdeniya «Gomel'skoye oblastnoye upravleniye Ministerstva po chrezvychaynym situatsiyam Respubliki Belarus'» i Glavnogo upravleniya GSCHS Ukrainy v Kiyevskoy oblasti v sfere preduprezhdeniya i likvidatsii posledstviy chrezvychaynykh situatsiy transgranichnogo masshtaba] (2016). 22. [in Russian].

21. Regulation on the control of radioactive contamination. Resolution of the Ministry of Emergency Situations of the Republic of Belarus. Available at: http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=85648 [in Russian].

22. Regulations on state forest protection. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/976-2009-%D0%BF> [in Ukrainian].

23. Provisions on forest fire stations. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0047-06> [in Ukrainian].

24. Procedure for classification of emergency situations at their levels. Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/368-2004-%D0%BF> [in Ukrainian].

25. Forest management rules in the territories exposed to radioactive contamination as a result of a disaster at the Chernobyl Nuclear Power Plant. Available at: http://pravo.by/upload/docs/op/W21731754_1486414800.pdf [in Russian].

26. Fire safety rules in the forests of the Republic of Belarus. Available at: http://www.pravo.by/upload/docs/op/W21631562p_1486155600.pdf [in Russian].
27. Fire safety rules in the forests of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0328-05> [in Ukrainian].
28. The rules of radiation safety during work in the exclusion zone and the zone of unconditional (mandatory) resettlement. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ru/z0754-08> [in Ukrainian].
29. Sanitary norms and rules "Requirements for radiation safety". Available at: <http://pravo.newsby.org/belarus/postanov1/pst167/index.htm> [in Russian].
30. Statute of actions in emergencies of the authorities and units of the civil service emergency-rescue service. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0801-18> [in Ukrainian].
31. Decree of the President of the Republic of Belarus dated May 7, 2014 "On Certain Measures to Improve Activities in the Field of Forestry". Available at: <http://www.pravo.by/document/?guid=3961&p0=P30700214> [in Russian].
32. Usenya, V. V. (2002). Forest fires, the consequences and the fight against them [Lesnyye pozhary, posledstviya i bor'ba s nimi]. Gomel: Institut lesa NAN Belarusi. 206. [in Russian].
33. Usenya, V. V. (2013). State and ways to improve the protection of forests from fires in the Republic of Belarus [Sostoyaniye i puti sovershenstvovaniya okhrany lesov ot pozharov v Respublike Belarus']. Proceedings of the St. Petersburg Forest Research Institute, 2, 68–72. [in Russian].

АНАЛИЗ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ И УКРАИНЫ, РЕГЛАМЕНТИРУЮЩЕГО ОХРАНУ ЛЕСОВ ОТ ПОЖАРОВ В ЗОНЕ ОТЧУЖДЕНИЯ

В. В. Усеня, С. В. Зибцев, А. М. Сошенский, В. А. Корень

Аннотация. Массовые лесные и торфяные пожары в течение 2015 года, вдоль всей границы между Украиной и Беларусью, обусловили формирование многокилометрового дымового фронта, имело негативное влияние на здоровье населения региона, в том числе и Киева, безопасность на автомобильных и железных дорогах. Повреждение огнем лесных насаждений привело к значительным убыткам лесному хозяйству обеих стран. Около половины пожаров в Брестской области были трансграничными пожарами, которые возникли в Украине. Важным условием повышения эффективности и согласованности действий лесопожарных служб обеих стран является гармонизированное законодательство по охране лесов от пожаров. Статья посвящена анализу нормативно-правовой базы, которой построена система охраны лесов от пожаров в Беларуси и Украине. Особое внимание посвящено регулятивным актам, которые определяют порядок предупреждения, обнаружения и тушения пожаров на приграничных территориях, межведомственную и межгосударственную взаимодействие в случае развития крупных трансграничных пожаров. Постоянная смена законодательства и, как

следствие, наличие большого количества регулятивных документов, касающихся охраны лесов от пожаров, затрудняет оперативное реагирование на пожары. Сейчас в связи с изменениями климата, охрана лесов от пожаров в Украине и Беларуси требуют дальнейшего совершенствования, в первую очередь, нормативно-правовая основа трансграничного сотрудничества. Исходя из вышеперечисленного, в статье проведен анализ нормативно-правовых актов Республики Беларусь и Украины, регламентирующих охрану лесов от пожаров, в том числе в украинском и белорусском зонах отчуждения Чернобыльской АЭС. Исследована нормативно-правовую базу трансграничного сотрудничества Беларуси и Украины в вопросах предупреждения, выявления и ликвидации чрезвычайных ситуаций и, в частности, тушения трансграничных лесных пожаров. Составлен рекомендации по совершенствованию действующих юридических национальных и белорусско-украинских документов по охране лесов от пожаров.

Ключевые слова: *законодательство по охране лесов от пожаров, лесные пожары, Украина, Республика Беларусь, зона отчуждения, трансграничные пожары.*

COMPARATIVE ANALYSIS OF LEGISLATION REGULATING FIRE MANAGEMENT IN BELORUSSIAN AND UKRAINIAN SECTORS OF THE CHORNOBYL EXCLUSION ZONE

V. V. Usenya, S. V. Zibtsev, A. M. Soshensky, V. A. Koren

Annotation. *Massive forest and peat fires throughout 2015 along the entire border between Ukraine and Belarus led to the formation of a multi-kilometer smoke front and its negative impact on the population of Kiev and other settlements in the region, traffic safety, and fire damage to large areas of forests, which led to significant losses forestry of both countries. About half of the fires in the Brest oblast were transboundary fires that have ignited in Ukraine. An important pre-condition for increasing the effectiveness and coherence of the forest fire services of both countries is the harmonized legislation on fire management. The article presents the main legislative, regulatory documents on the basis of which the forest fire management system in Belarus and Ukraine is built. System of permanent changing legislation, and as a result, the presence of a many number of laws relating to the forest fire protection, complicates this system, and sometimes there may be contrariety in the wording of different laws. Despite the many number of laws and regulatory documents, the current fire management systems in Ukraine and Belarus are imperfect and the system of transboundary cooperation needs to regulatory improvement by adopted joint agreements. The article analyzes legislative framework of the Republic of Belarus and Ukraine that regulate the fire management, including in the Ukrainian and Belarussian Exclusion Zones of the Chernobyl Nuclear Power Plant. The regulatory framework for transboundary cooperation between Belarus and Ukraine in the area of prevention, detection and elimination of emergencies and in particular the suppression of transboundary forest fires has been analyzed. Recommendations for improving the*

existing legal national and Ukrainian-Belarusian fire management documents have been developed.

Key words: *wildfire legislation, forest fires, Ukraine, Republic Belarus, the Chernobyl Exclusion Zone, trans-border fires.*